

Ful je boljše s tipi risat Intervju z Dee282

Dee282 je ena redkih writerk na tukajšnjih prostorih, obenem pa bržkone edina grafitarka, ki se je do zdaj uveljavila na dominantno moški subkulturni grafitarski sceni v Sloveniji. Danes, pri enaintridesetih letih, poučuje na eni ljubljanskih gimnazij in ustvarja legalne porisave.

BULC: Za začetek, prosim, povej, katerega leta ti je sploh prišlo na misel, da bi začela delati grafite? Kdo te je inspiriral? Kje si izdelala za to sceno?

DEE282: Prav na idejo, da bi risala grafite? Nisem imela direktne ideje, temveč je tako, da se kar zvezki začnejo polniti s tem, da oblikuješ črke. Vsaj pri meni je bilo tako. Začela sem že kot majhna risati svoje ime: okoli obračš takšno črko, pa takšno črko, in potem sem počasi začela zvezke polniti s tem. Takrat nisem niti vedela, da bi v Ljubljani kdo risal. Bil je le grafit Strippy pri Čevljarskem mostu in pa Stripcorovci, vendar mi tisti grafiti niso bili všeč, bili so čisto preveč histerični. Potem sem v srednji šoli začela polniti zvezke. Zatem smo šli na delovni tabor v Belgijo, to je bilo

1994. ali 1995. leta in jaz to spet rišem in pride do mene neka Američanka in reče: »Are you like an artist?« in jaz: »Yeah, I draw pictures« in ona: »No, no, I mean a graffiti artist!«, jaz pa tisto: »What?«. Pomislila sem, no, pa saj to bi pa res lahko dal gor na stene. Bilo je tako: ničesar nisem poznala, ampak stvari so se odvile avtomatično: ko je ona to omenila, so me začeli srbeti prsti. In je bilo nujno takoj poskusiti na steni. Prvi grafit je nastal leta 1995. Neka kolegica je potem rekla: »A ti bi to res?«. Odvrnem, da bi. Pa ona: »Daj, potem pa poskusi pri meni v sobi.« Nato sem šla naravnost k njej v sobo narisat tигра in mi je čisto noro uspelo. Potem pa pogledaš: »Hm, a sem to res jaz narisala?«

ABRAM: Se pravi, da si začela povsem individualno?

DEE282: Dejansko nisem imela nikakršnih revij in tega. Kakor se to danes smešno sliši, ampak takrat nisem imela niti interneta – sem še malo iz starega časa (smeh). Kar začela sem risati, dokler me ni potem tista Američanka vprašala. Potem pa začneš malo gledati slike, ki jih kje vidiš.

ABRAM: Kako pa je bilo z navezovanjem nadaljnjih stikov, tudi na ljubljanski sceni?

DEE282: Pri meni je bila scena taka, da sem risala in žicala kolege, da me gredo pazit ... Prvega sem šla narisat čisto sama. Bilo je ful bed, pa kar neki, pa še vedno je tam in je grozljiv. Da ga zdaj vidim, samo še dol padem.

BULC: Je lik ali so črke?

DEE282: Beseda. Z liki sem začela pozneje. Edino tisti tiger je bil izjema, potem pa nekaj časa nič likov. Ampak takrat je bila scena ta, da sem šla kupovat spreje v Mavrico. In jaz stojim in gledam tiste spreje in gledam tiste barve, ker izbiraš barve po malem eno uro. Potem pa ugotovim, da še en tip v tej trgovini dela isto. Nato se midva gledava, po mojem kakšnih dvajset minut, se vrtiva okrog tistega enega stojala in potem vprašam: »A spreje zbiraš?« Pa on: »Ja, ne.« Pa on: »Kaj boš pa delala z njimi?« »Kaj boš pa ti delal z njimi?« in na to sceno sva se začela pogovarjati in ugotovila, da oba riševa, in začela tudi skupaj risati. To je bil prvi, ki sem ga spoznala. To je bilo kar približno dve leti po tistem, ko sem začela.

BULC: Ampak nič drugega, nobenih filmov? Verjetno si na TV videla kakšen hip-hop video ali pa kaj takega?

DEE282: Niti ne, ker nisem bila v hip-hopu.

BULC: Te sploh ni zanimal hip-hop?

DEE282: Ne, jaz sem čisto iz druge fore. Mi smo zrasli iz punka in metala. Pravzaprav edino, kar sem videla od grafitov, je bilo v tistem skejtarskem filmu, v katerem so nastopali Red Hot Chili Peppers in so bili še čisto mladi. V tem filmu se je eden s skejtom spuščal, zadaj je bilo pa z grafiti porisano, ampak to sem res čisto bežno poznala. Ko razmišljam za nazaj, dejansko nisem imela nikakršnih revij, pa sem si vseeno kar sama izmišljevala črke. Kolegi so mi pogosto pravili, naj jim rišem v sobe, in sem potem med srednjo šolo risala v sobe. Tudi zdaj, ko me vprašajo, kateri stil se mi zdi najboljši, ne vem odgovora, saj jih ne poznam blazno veliko. Saj kakega znam približno umestiti, ampak drugo vedno kar po svoje delam. Se je že nekajkrat zgodilo, da so mi rekli, da sem jaz *old school*, ampak ne morem biti preveč *old school*, če pa sem ves čas risala sama. Enkrat okrog leta 2000 pa sem v Mladinski knjigi našla knjige, ko je nekdo v Los Angelesu v 80. letih pofotografiral vse grafite. No, tisti dve knjigi sem si pa potem kupila.

ABRAM: Mar ni začel potem počasi v Slovenijo prihajati tudi internet?

DEE282: Ko je prišel internet, pa počasi začneš brskati. Najprej se je to dogajalo na faksu.

BULC: Ampak takrat na začetku, ko si spoznala tega fanta, si se že takoj odločila za nick?

DEE282: Kolikor jaz vem, se ti za nick odločaš že veliko prej. Ti veš, da se ne boš podpisoval s svojim imenom, če boš risal na stene. Vem, da imam doma še vedno list, na katerem sem trenirala, kateri nick bi bil dober. Poskušala sem svoje ime malo naokoli prenašati, pa mi ni bilo čisto všeč, a sem se kljub temu tako podpisovala pod slike. Potem pa kar na lepem, pravzaprav sploh natančno ne vem, od kod, je prišel Dee282. Najprej sem imela čisto nekaj drugega v načrtu in sem že do konca stresirala, kako bo videti tisti nick. Nato pa na steni kar ni uspel.

ABRAM: Ampak to je vedno zanimiva kombinacija pri imenih. Tudi prvi grafitarji v New Yorku so denimo kombinirali neko ime s številko za njim.

BULC: Isto sem sem te hotel jaz vprašati. Kot si rekla, si bila samouk, vendar vseeno en in isti nickname reproduciraš na različnih mestih v nedogled. Zakaj?

DEE282: Oni so svoje ime reproducirali, ker so hoteli, da se je vsak grafitar razpozna, da je potem on kaj narisal in si rekel: »Aha, to je pa ta.« Saj verjetno je isto tudi v navadnem življenju: ko si majhen, treniraš svoj podpis, ki ga boš lahko potem enkrat na čke dajal. Zato začneš, ker veš, da boš moral sliko podpisati, če jo že narišeš.

BULC: Bila si del crewja (v katerem so bili sicer sami moški: Isht, N'toko, Speedo in Dee). Kako se je imenoval crew in kakšna je zgodba o njegovem nastanku?

DEE282: GTC. GutenTag Crew. Kako se je začelo? Risali smo v Izoli in ponavadi, ko rišeš, se navohaš sprejev, nič ne ješ, prideš zblojen in se nato začneš zabavati, zganjati neumnosti. Špricaš se s spreji, poskušaš malo po tleh. In smo med drugim ugotovili, da so spreji tudi zelo dobro orožje. In smo si zamislili, da si Ami [Schwarzeneger] in prideš s spreji pa rečeš: »Guten tag« in ga pošpricaš. In potem smo s tistimi spreji hodili naokoli kot *robocopi*. Nadaljevanje tega je bilo v Ljubljani, ko se nam je srebrn sprej sesul in začel špricati. Nismo tekli stran, ampak je Isht dal roko spodaj in je imel celo roko čisto srebrno. Takrat smo delali v Šiški in štiri ali pet nas je steklo v McDonald's in začelo kričati: »*Oh, my god, he's turning into a robot, help, help!*« [»O moj Bog, spreminja se v robota, na pomoč, na pomoč!«] Oni pa so s tisto roko tekli po McDonaldsu. Potem so pa bile scene, ko so se tisti štirje skrili v moški WC in zaprli vrata, jaz sem pa stala pred vrati. Pa pogledaš naokoli in te ves McDonald's gleda. Potem pa: O.K., grem na ženski WC.

BULC: Ampak to je zanimiva iztočnica. Oni so šli v moški WC, ti si pa morala iti v ženskega. Ali si bila edina ali pa si spoznala, poznala še kakšno žensko?

DEE282: V času, ko sem risala, ne. Samo ena je bila, ki je organizirala delavnice Ljubljanski grafiti, ampak ona ni risala grafitov. Sicer je rekla, da jih riše, ampak jih ni risala. Govorili so mi, da je bila še ena, ki je risala, vendar je nisem nikoli spoznala. Sama sem bila vedno s tipi.

BULC: Vse do danes ne veš za nobeno, nisi se družila z nobeno?

DEE282: Z nobeno žensko, ki bi risala. Vedno so risali fantje. Edino na teh delavnicah je kakšna tamala poskušala risati, da bi prav res risala, pa nikoli.

ABRAM: Ali iz tega izhajajo tudi kakšne specifičnosti, ker si recimo bila edina punca v crewju?

DEE282: Pa niti ne. Bolj te pedenajo, pa hrano dobiš (smeh).

BULC: Te pa drugi niso nikoli *dissali* zaradi tega, ker si ženska?

DEE282: Nekoč sta neka dva začela nekaj izzivati, ampak jaz take ignoriram. Ko sem na steno napisala neko moško ime, je eden začel: »Zaljubljeni smo, zaljubljeni smo!« Dvakrat se je tudi zgodilo, da je prišel tip mimo in me spraševal v smislu: »Kaj boš pa ti?« ali pa: »A ti kaj pomagam, punči?« To se mi je denimo zgodilo na delavnici v Novi Gorici, na neki lokalni sceni, kjer ni nobeden čisto obvladal. Tam sem šla do tipa in ga vprašala, če lahko dobim en sprej glede na to, da je odprta delavnica. On

pa: »Jah, no, kao, jah, no,« in mi da dva najgrša spreja na tem svetu: enega rjavo zdrizastega in en sprej s čudno rumeno barvo, da si z njima nisem imela kaj pomagati. Sama pa sem imela še cel nahrbtnik sprejev s seboj. Ko sem se mu »zahvalila«, me je začel spraševati, ali znam kaj risati, in mu odgovorim, da nekaj pa že znam. Ampak se mi ni dalo nekaj hvaliti, mislila sem si: »Saj boš že videl, ko bom narisala, in boš že potem tiho.« Raje ga tako zabijem,

da narišem in da potem samo strmi v narisano, kot da bi se že prej nekaj hvalila. In res jaz to zrišem do konca – seveda čisto padem noter z muziko: ne slišiš in ne vidiš, kaj se dogaja okrog tebe – in mi je na koncu čisto noro ratalo. Čez približno dve, tri ure pride taisti tip mimo in reče: »Ja, saj ti to kar znaš«, pa mu odvrnem »Ja, zgleda, ja.« Edino ta varianta je, da te podcenjujejo, ko stopiš zraven. Ko začneš risati, pa vidijo, da znaš... Aja, enkrat je pa prišel zraven en grafitar, ko je bilo že skoraj končano, in začel nesramno sikati, da zdaj pa že vsak lahko packa po stenah ... Takrat sem se pa zdrla nanj, da naj se spelje.

BULC: Kaj pa tedaj, ko ste šli ven ponoči? So se bali, da si ti manj sposobna za pobeg kot drugi?

DEE282: Ravno tako kot vsi drugi, čeprav je bilo enkrat, ko sem šla sama, res grozljivo. Če si tip, je verjetno laže, kot če si ženska in ponoči letaš naokoli. V našem domačem okolišu sem si upala sama hoditi naokoli ponoči. Nekoč sem šla na neko steno in je prišel neki tip ven iz teme, nekje tam na polju, in ne veš, kaj ti bo zdaj naredil. Bilo je precej strašno, tako da sem se skrila na polje in legla v sneg ter počakala, da bo šlo tisto mimo, karkoli je že bilo. Tudi tekli na srečo nismo prav veliko, ker je od časa do časa kdo dvignil glavo in pogledal, kje in kaj se dogaja. Obenem izbereš takšne lokacije in takšne dneve, ko veš, da se ne bodo sprehajali kakšni čudaki. Ljudje na splošno so že okej, ker celo pridejo zraven, se pogovarjajo in so navdušeni, potem ko vidijo, da ne čečkaš kar nekaj, ampak rišeš. Jaz sem tudi šla mimo po liniji najmanjšega tveganja, ker sem še vedno prepričana, da se je za nekaj takega brez zveze izpostavljal.

BULC: Kolikokrat na teden, na mesec, si pa hodila ven?

DEE282: Na mesec smo šli vsaj nekajkrat, poleg tega pa sem tudi doma velikokrat risala. Še vedno mislim tako: najprej šola, potem se pa zabavamo. Morda se neumno sliši, ampak sem imela vedno to najprej poštmano, potem pa, če ni bilo izpitov ali pa kaj takega, se je šlo risat.

ABRAM: Kako pa je bilo z denarjem, glede na to, da si začela risati v srednji šoli oziroma tudi pozneje, v študijskih letih?

DEE282: Vse sama. Delala sem in si kupovala. Vedno pa se je našel kdo, ki je rekel: »Daj, mi boš narisala.« »Ja, ampak spreji, ki ostanejo, so potem moji.« Tudi s temi delavniciami lahko nabereš precej stvari.

ABRAM: Ampak ali kompenziraš stroške risanja tudi s kakšnim plačanim risanjem?

DEE282: Folk pravi, da se prodaš, ampak oprosti, če jaz dobim za eno ali dve uri risanja nečesa, kar mi je noro dobro, sto evrov, lahko

samo rečem hvala. Mislim, zakaj pa ne. Jaz mislim, da če se uspeš spromovirati, da ti to plačujejo, je to noro, čeprav bo folk potem rekel, da to ni več to.

ABRAM: Mar ni podobno, če začneš delovati v galerijskih prostorih? Kako gledaš na to?

DEE282: To je meni čisto noro, ampak pri meni stoji za tem neka čisto jezna zgodba, a o tem rajši ne bi.

BULC: Začetna leta, leto dve, praviš, da si tudi ponoči ven hodila. Kako so doma gledali na to? Si jim povedala ali so vedeli?

DEE282: Doma se o kateremkoli mojem hobiju nismo pogovarjali. Niso bili ravno taki odnosi, tako da je to moje. Doma je bilo tako, da naj bi šel ponoči spat.

BULC: Ali si morala celo pobegniti ven?

DEE282: Saj ne pobegneš, ampak potihem zapreš vrata in paziš, da ne bo luč prižgana, ko prideš domov. Nekajkrat je bilo tako, drugače pa smo bili že prej zunaj in smo šli risat približno okrog enajstih, domov si prišel pa ob enih. Tako da smo se večinoma še pred tem dobili in šli kaj narisat.

ABRAM: Kdaj so pa izvedeli za ta tvoj hobi?

DEE282: Ne vem, kako so izvedeli, pojma nimam. Verjetno so že vedeli, saj po mojem starši veliko vejo, pa nič ne rečejo, ker niti ne vedo, kako bi reagirali na določeno situacijo in so potem raje tiho. Tako vsaj jaz to vidim, ker sem tudi malo na drugi strani, ker v šoli, kjer delam, tudi vidim določene stvari, pa sem

raje tiho. Na koncu, se spomnim, da so me že spraševali, kam greš pa ven risat? Z mamom sva se bolj pogovarjali in je po mojem pozneje že vedela, kaj delam.

BULC: Pa te je potem kaj opozarjala?

DEE282: Ne, tega si pa ne dopustiš pri takih stvareh, vsaj jaz ne.

BULC: Koliko si pa bila takrat približno stara?

DEE282: Da smo prav ven hodili, je bilo po osemnajstem letu, tako da niso mogli veliko reči. V srednji šoli pa sem bolj risala v zvezke. Kajti, če bi jaz že prej koga poznala, ki riše, bi verjetno tudi sama že prej začela. Tudi v moji družbi ni bilo nikogar, pa tudi sicer takrat v Ljubljani ni bilo tako. Zdaj, ko vidiš, da je polno porisanega, ti je že tisto: »Daj, to bom tudi jaz poskusil.« Recimo, moj brat je poskušal s kolegom, ko je bil star dvanajst let, ker sem tudi jaz že imela spreje doma. Ko koga vidiš, potem poskusiš.

ABRAM: Zdi se mi, da je v današnjih časih veliko lažje navezati neformalne stike kot prej. Mislim, da se je takrat tudi drugače gledalo na celotno sceno grafitiranja ali pač?

DEE282: Takrat scene, kot je sedanja, sploh ni bilo. Najprej smo se začeli skrivaj podpisovati na stene na koncertih na Metelkovi, v čajnici Črni mrav, ki je zdaj ni več. Recimo na punk koncertu te je bilo strah podpisati se na steno, ko si se podpisal, si bil pa ves vesel. Edina scena, za katero vem, je bila takrat na

mestu, kjer je zdaj bar Uršula, tisti podhodek v središču Ljubljane. Na tisti steni so se začeli nabirati podpisi, napisani s flomastrom. Vem, da je bilo enkrat precej smešno, ker sem se jaz podpisala s tagom, ponavadi pa sem zraven še narisala rolerje. Nekoč sem šla mimo te stene in videla, da je nekdo poskušal ponarediti moj tag, in se mi je zdelo čisto lušno. Nato sem tega tipa celo spoznala, ko mi je pravil, da je videl en hud tag, ki je imel rolerje gor. »A ti si bil to?! To je moj podpis.« (smeh) Ampak vseeno se mi je fino zdelo.

BULC: Ampak potem si dokaj klasično začela?

DEE282: Ja, najprej tagaš, potem poskušaš kaj narisati na skrivnem placu, kjer nihče ne bo videl tistega skrupuala, potem si pa vedno več upaš in čedalje bolj imaš z roko filing.

ABRAM: Kako se je pa risanje stopnjevalo? Iz manj intenzivnega v bolj ali kako drugače?

DEE282: Potem stečejo stroji. Ko ti začneš risati in ko enega spoznaš, ki dela isto, in ko greš z njim skupaj risat in pride še več folka. Začneš si kazati skice, se kritiziraš med seboj, poskušaš izpiliti stil in čedalje več rišeš na stene. Obenem začne folk spoznavati, da rišeš, in začnejo prihajati ponudbe.

ABRAM: Kako je risanje variiralo glede na življenjska obdobja? Začela si denimo kot dijakinja, nadaljevala v svojih študijskih letih, zdaj pa imaš stalno zaposlitev.

DEE282: Saj ves čas rišeš, odvisno je le, v katero smer te zanese. Na faksu smo še vedno hodili naokoli in risali, ravno tako tudi po končanem faksu. Ko pa začneš delati, se ti ne ljubi več ponoči laziti okrog, temveč se usmeriš v scene, za katere imaš čas, in v miru narišeš. Sama sem imela vedno problem glede tega, ker pri meni ni bila fora, da naredim tristo grafitov na teden, ampak da narišem dva na mesec in sta ta dva res huda. Meni je bila vedno primarna kvaliteta: da imam resnično čas in izrišem nekaj, kar bo ljudem res všeč, ne pa samo nekašen outline našpricati in teči naprej.

ABRAM: Glede na rečeno predvidevam, da se zdaj bolj fokusiraš na legalne porisave?

DEE282: Ja, predvsem na legalne. Nelegalnih tako rekoč ne delam več, ker se mi ne da v zobe dajati. Zdaj sem že toliko odrasla, da je to moj hobi, in delam za dušo. Ne ljubi se mi pa več ukvarjati s policijo, če bi me zasačili. Preprosto sem že toliko odrasla, da vem, da si lahko s tem zajebeš življenje. Ker če dobim kartoteko, potem lahko službi rečem samo še adiyo.

BULC: Glede na to, da si pedagoginja: kako, misliš, bi bilo pravilno vzgajati otroke oziroma otroke učiti o grafitih?

DEE282: Saj jih niti ne učiš o grafitih. Ampak ko vidim, da nekdo riše – na šoli sem imela tudi krožek o grafitih –, jim povem, naj najprej rišejo doma in naj imajo tudi neko etiko, ko bodo risali na steno. Jaz vseeno podpiram nenapisana pravila, ki jih sicer zdaj nekateri ne upoštevajo več, se pravi, da ne delaš po stenah, ki niso javno dobro, po fasadah hiš, po spomenikih itd. Jaz si poizkušam to predstavljati tako, da delaj to, kar ti je všeč, vendar pazi! Ker si dal to čez in veš, da si lahko na veliko zajebeš stvar. Saj te upoštevajo. Sploh, če si malo starejši. Predvsem jim ne rečem: »Ne tega delati!«, ker bodo potem tako in tako šli to naredit. Pozitivno spodbudo jim pa vseeno poskušam vzgajati: da naj bodo zraven z glavo. Tudi tedaj, ko vidiš, da tip piše in riše po mizah: sredi ure vstanem in mu dam prazen list papirja, ker ga lahko odnese s seboj.

ABRAM: Ali ni to podobno kot s političnimi grafiti? Kako gledaš na te?

DEE282: Ne maram jih, to zame niso grafiti. Zame je grafit beseda, dobro zrisana, in morda še kaj, kar je narisano zraven. Parole in podobno – temu jaz ne rečem grafiti, to so napisi. Obenem me velikokrat zmoti, ko preberem »grafiti« ne vem kje. Niso bili grafiti, ampak je bila napisana zgolj parola. Četudi je v SSKJ opredeljen grafit kot vsak napis na steni, jaz tega ne vidim tako.

BULC: To me malo preseneča, ker imaš v zaledju metal in punk, ti dve sceni pa se ponavadi povezujeta s politiko. Po tej plati sem mislil, da bi te potem tudi politični grafiti, parole, kot jim praviš, zanimali.

DEE282: Ne, ker mi je politika čisto mimo. Sploh se ne poglobljam v to, ne zanimam se za to in zoprno mi je.

ABRAM: Ampak ali ni praksa, ko narišeš slikovni grafit, da grafitu dodaš kakšen napis, najsi bo posvetilo, misel ali kritiko?

DEE282: Zraven že nekaj napišeš, ampak to ni v tem smislu. Če hočeš nekaj povedati, je ta napis vedno podprt s sliko, da si tudi ljudje najprej ogledajo sliko in si poleg tega preberejo, kaj si misliš. To ni bilo narejeno z namenom, da bi hotela koga prepričati, ampak napišeš ob grafit, kaj si z grafitom mislil. Se pravi, narediš to v nekem kompletu, ki zajema celotno sliko, napis in tag. Nikoli

pa nisem pisala izključno političnih grafitov, ampak nekaj, kar je meni osebno nekaj pomenilo, recimo kakšne citate iz pesmi, nikoli pa zgolj političnih grafitov.

BULC: Kam bi narisala grafit, če bi ga imela možnost narisati kamorkoli?

DEE282: Res ne bi vedela.

ABRAM: Grafit v idealnih razmerah ...

BULC: Ti je to sploh fora, da imaš na voljo idealne razmere?

DEE282: Zdaj že, ker težim predvsem k temu, da je grafit dobro narejen, in da se kakovost ne meri na podlagi razmer, v katerih je ustvarjen. No, morda pa sredi Rdeče ploščadi v Moskvi, ker imaš zraven tisto barvasto cerkev in bi se ujemalo skupaj. Drugače pa nekje, kjer bi ga ljudje videli, ne glede na lokacijo.

ABRAM: Kaj ne pride ravno na takih bolj izpostavljenih mestih bolj do izraza street art, ker ga je hitreje in lažje plasirati?

DEE282: Se strinjam. Tudi street art kot tak mi je všeč, če ima zadaj pomen. Ampak vseeno, kljub branju knjig o tem me v to ni potegnilo. Ostajam pri grafitih. Všeč mi je kakšna dobra ideja, ki jo vidim, določene stvari na ulici pa so čisto mimo in si mislim, zakaj sploh to dajejo na steno.

ABRAM: Kako gledaš na slovensko street art sceno?

DEE282: Katero slovensko street art sceno že misliš? (ironično)

BULC: Poznaš kakšno punco, ki to dela?

DEE282: Ne.

BULC: Ali je kdaj kakšna punca prišla do tebe, ko je izvedela, da rišeš, in te je hotela imeti za mentorico oziroma vzornico?

DEE282: Nekoč smo delali scenografijo za neko predstavo in so tri punce pomagale risati. Meni je bilo čisto fino: »I have wannbes!« (smeh) Dve sta sicer dobro risali, vendar ne vem, ali sta potem nadaljevali. Se pa drugače

najdejo, ker hočejo dobiti informacije o tem.

BULC: Kako to izgleda?

DEE282: V šoli so me našle, ko smo skupaj delali, pa so začele risati in mi ena reče: »Daj, to boš ti narisala«. Ne maram opozarjati na vse malenkosti, ampak pokažem, kako se zadeva zriše, in naj potem ona sama naprej poskuša. Seveda ji ob tem postopoma svetuješ: počakaš, da nariše in da je videti kot prvi grafit, ker mora vsak skozi to učenje, ker se drugače počutim, kot da pridigam. Saj začneš avtomatično to početi kot učitelj, vendar se potem potegnem nazaj.

ABRAM: V nasprotnem primeru nastane kopija tebe.

DEE282: Mora ustvariti svoj stil. Se je že nekajkrat zgodilo, da sem dajala pripombe ob skicah, ampak se zaveš, da drugemu ta stil ni všeč.

BULC: Ali bi imela ženski crew?

DEE282: Ne, nikoli, ful je boljše s tipi risat in tudi nikoli nisem pomislila na to. Po drugi strani se tudi fino zdi, da si edina ženska.

BULC: Koliko si pa egotripala na to, da si edina?

DEE282: Takrat se tega nisem zavedala. Komaj zdaj se. Seveda se tripaš na to, ker jih hočeš premagati in hočeš boljše narisati kot oni. Ko se zgodi, da bolje narišeš kot oni, pa: »Heh.« Podobno je v športu, kjer se, ko premagaš enega tipa, podzavestno veliko boljše počutiš. Še vedno imaš v glavi meje, da ženske nekaterih stvari ne moremo tako dobro opraviti, četudi to ni res.

BULC: Misliš, da potem tipi kompenzirajo kakovost s količino?

DEE282: O tem ne bi špekulirala. V skupini, kjer sem risala, smo bili enakopravni. Osebno mi je bilo fino, ko sem nekaj narisala in so to pohvalili, saj sem imela občutek, da smo na nivoju. Nisem niti pogrešala ženske družbe.

BULC: So te kdaj *crossali*?

DEE282: Seveda, to se dogaja.

BULC: Ali lahko našteješ nekaj imen grafitarjev v Sloveniji, ki se ti zdijo najboljši, ki si jih občudovala in ki jih še občuduješ?

DEE282: Nobenega ni, ki bi ga prav občudovala. Sicer poznaš folk, ki riše, ampak meni ni bilo nikoli primarno, kako oni to delajo. Ker meni, ko narišem, gotovo ne bo vseč grafit na steni, medtem ko sem, če pridem naslednji dan pogledat, ponosna na isto stvaritev. Ker pri meni je tako, da deset ur rišem, popravljam, poskušam, popravljam in se mi zdi, da še kar ni dokončano in grem raje stran, pa pridem pogledat naslednji dan, ker tako pozabim na to perspektivo procesa nastajanja. Ne morem poimensko naštet, kdo bi spadal v to kategorijo najboljših, recimo v ZEK crewju dobro rišejo, niso pa na tej stopnji, da bi jih občudovala. Na začetku sem z Mabonom risala, tudi Isht je noro senčil, Speedo je delal lepe stripovske oblike, N't hude designe. Ampak vsak je imel kaj, kar ti je bilo pri njem v redu in si poizkušal tudi sam to vkomponirati v svoje stvaritve, nisem pa imela izključno nekega ideala. Nekoč sem sicer videla v Lozani grafit, ki sem ga res lahko le občudovala, vendar osebno tega ne enačim s človekom. Meni je hudo narisana slika, človek je pa človek.

BULC: Kako so v šoli, kjer učiš, gledali na tvoje grafitiranje?

DEE282: Pred približno dvema letoma, ko sem poleg šole imela še ful naročil, sem šla vedno po šoli direkt risat ali pa sem risala zjutraj in potem popoldne šla direkt v šolo. Včasih prideš malo svinjski in vidi se, da kakšne prfokse tega ful ne odobravajo, ker si preveč z mladimi in ker nimaš distance do njih. Včasih se je to precej poznalo: da te imajo za nekakšnega otroka, ker še vedno to delaš.

ABRAM: To je potem tudi neke vrste izziv: kombinirati poučevanje v šoli, življenjski stil, risanje itn.

DEE282: Ko sem bila na začetku faksa, sem prebrala intervju z nekim grafitarjem, ki je rekel, da si luzer, če po dvajsetem letu še vedno rišeš grafite, da se takrat tako in tako ne riše več, to se dela prej. Mislila sem si: »Ej, takrat pri nas tega nismo mogli prej delati!« Ampak zdaj, ko pomislim, da naj bi kar naprej to delali: zdaj to, da bi ilegalno risali, več ne paše noter.

BULC: Koliko časa je pa trajalo, da si imela že službo in si vseeno poskušala risati?

DEE282: Saj še zdaj rišem, vendar vedno manj. Saj ne nehaš, ne moreš nehati! Če bi me kdo zdaj vprašal, ali gremo risat, bi šla takoj, ker imam še kakšnih petintrideset sprejev v omari, ki jih potegnem ven od časa do časa, ampak to se ne dogaja tako pogosto. Enkrat na pol leta greš oziroma kakor pade, ne moreš pa kar nehati. Vse imam na »stand by«, samo domov se zapeljem z avtom pa pobерem.